

De Klapekster

Paul van der Poel

Klapekster | Jurrien Uiterwijk

Voor veel vogelaars zal de waarneming van een Klapekster een van de hoogtepunten zijn tijdens een wandeling of fietstocht. Oorspronkelijk was het de bedoeling dat ik in 2020 een lezing zou houden over mijn favoriete vogel, maar door de coronacrisis is deze voorlopig doorgeschoven naar het volgende seizoen. Afgelopen jaar had het Vogelringstation Het Gooi van onze VWG het geluk een Klapekster in de netten te krijgen. Al met al een aanleiding om weer een artikel over deze fascinerende 'toppredator' te laten verschijnen. Eerder verschenen al artikelen over de Klapekster op de Tafelbergheide (Van der Poel, 2007) en over het voorkomen in ons werkgebied in de winter 2010–2011 (Van der Poel, 2011)

De Klapekster, wat is dat voor vogel?

De Klapekster is de grootste vertegenwoordiger uit de familie van de klauwieren die bij ons buiten de broedtijd voorkomt. Het is een echte klauwier met een haaksnavel en lange staart. De onderdelen zijn wit met de kruin en bovendelen grijs. De vleugels zijn zwart met een witte vleugelspiegel op de handpennen en bij sommige vogels ook op de armpennen. De staart heeft 12 staartpennen, waarvan de buitenste wit zijn en de middelste zwart. Op de kop valt het zwarte 'boevenmasker' op. Bij jonge vogels (zie foto op pagina 15) hebben de contourveren op de borst lichtgrijze randjes ('geschulpt'). Het formaat van de Klapekster ligt ergens tussen die van de Grote Bonte Specht en Merel. Het gewicht varieert doorgaans tussen 60 en 75 gram. De klauwieren

behoren tot de zangvogels en voeden zich vrijwel uitsluitend met dierlijk voedsel. Alle klauwieren zijn bekend om het feit dat ze prooien spietsen op doorns, afgebroken takjes, prikkeldraad en dergelijke, of klemmen in de vork van een tak.

Lange tijd werden zij door hun opvallend gedrag gerekend tot de roofvogels. Verschillen met roofvogels zijn onder andere het feit dat klauwieren hun prooi met de snavel pakken en niet met de klauwen. Verwarrend is dat de naam klauwier zou suggereren dat de klauwen van belang zijn. Klauwieren hebben niet zulke sterke klauwen als roofvogels. Daardoor moeten ze grote prooien zekeren door deze te spietsen of te klemmen voor ze deze in hapklare brokken kunnen knippen en scheuren. Vooral de Klapekster

*Gespietste Zandhagedis
Veluwe, 12 maart 2017 | Paul van der Poel*

*Geklemde Levenbarende hagedis
Tafelberg, 21 maart 2018 | Paul van der Poel*

heeft een scherpe snavel met sterk gebogen punt. De bovensnavel heeft aan de onderzijde een tandvormige uitstulping – de zogenaamde valkentand – die in een inzinking van de ondersnavel valt. Hiermee zijn ze in staat de nekwervels van een spartelende prooi door te bijten, of zo stevig vast te klemmen om die prooi vervolgens heen en weer te slingeren en de nek te breken.

De biotoop van de Klappekster bestaat uit open terreinen met her en der bomen, struiken en andere zitposten, zoals heidevelden, hoogvenen en uiterwaarden. De aanwezigheid van grotere bosgroepen hoeft geen belemmering te zijn. Bij voedselschaarste jaagt de Klappekster in dergelijke bospartijen op vogels, zoals ik meermalen heb kunnen waarnemen.

De prooikeuze hangt af van de beschikbaarheid van voedselsoorten en kan variëren van allerlei insecten (wesp tot Vliegend Hert) tot en met zoogdieren zo groot als een Mol en allerhande reptielen (hagedissen en slangen) en vogels (Goudhaantje tot Koperwiek). Prooien, met name de grotere, worden niet alleen

gezekerd om ze te kunnen bewerken, maar worden ook als voorraad aangelegd voor slechtere tijden.

Als jager is de Klappekster vooral bekend om de gewoonte vanaf een zitpost, de top van boom of struik, de bodem en lucht af te speuren naar prooien, de zogenaamde 'sit-and-wait' tactiek. Een jachtwijze die ook door de Buizerd wordt gehanteerd. De Klappekster is echter een allround jager. Bij gebrek aan zitposten kan hij bidden als een Torenvalk, vogels 'besluipen' als een Sperwer, stoten als een Boomvalk en insecten vangen als een vliegenvanger of Bijeneter. Bij heel slecht weer kan de Klappekster zelfs te voet op jacht gaan.

Bij de jacht is een scherp zicht van het grootste belang. De Klappekster heeft, net als de andere klauwieren, uitzonderlijk goede ogen. Waar onze ogen één gele vlek hebben voor het scherpste zicht, hebben zij, net als roofvogels, twee gele vlekken (fovea). De gele vlek waarmee op een prooi wordt scherp gesteld heeft bovendien een vorm waarmee een soort telelenseffect verkregen wordt. Een insect als een

wesp of hommelt kunnen ze op 40 tot 50 meter prima zien. Bovendien is het een voordeel dat vogelogen geen bloedvaten in het netvlies hebben, waardoor er minder lichtverstrooiing optreedt. Voor de zuurstofvoorziening van het netvlies dient waarschijnlijk het pecten, een kamvormige structuur die vastzit aan de oogzenuw en in de oogbol uitsteekt. Het pecten is rijkelijk van bloedvaten voorzien en is het grootst bij vogels met een uitmuntend gezichtsvermogen zoals klauwieren. Wat er bij de Klappekster ook nog voor zorgt dat ze minder hinder van scherp tegenlicht ondervinden, is het zwarte boevenmasker waar het oog in opgenomen is. De Klappekster kan net als veel andere vogels kleuren waarnemen in het voor onze ogen onzichtbare ultraviolette.

Wie door de foto's vindt dat het maar een lugubere geschiedenis is, zal de wetenschappelijke naam *Lanius excubitor* begrijpen; de familienaam *Lanius* staat voor slager of slachter en de soortaam *excubitor* voor wachter vanwege de 'sit-and-wait'-jacht.

Jonge Klappekster, Tafelbergheide, 14 maart 2008 | Paul van der Poel

Voorkomen in Nederland en ons werkgebied

Klauwieren zijn in de oudheid al bekend getuige afbeeldingen van Grauwe Klauwier en Maskerklauwier op muurschilderingen uit het oude Egypte. De mij oudst bekende afbeelding uit Nederland van een Klappekster is te vinden in deel 2 van Nederlandsche Vogelen van Nozeman & Sepp (1770–1829). Naast de afbeelding wordt de Klappekster daarin ook beschreven wat betreft voorkomen en leefwijze. Wie destijds niet de fantastische facsimile herdruk op ware grootte van alle vijf delen in één band heeft aangeschaft, kan via internet dit werk inzien en bewonderen (zie link bij geraadpleegde literatuur). Nozeman kende de Klappekster aanvankelijk alleen als doortrekker/wintergast. Dit omdat hij alleen Klappeksters aan het werk had gezien op vinkenbanen waarbij de vinken bij de netten (lokvogels, de zgn. ‘baenloopers’) en vogels in de lijsterbogen aangevallen en ‘verslonden’ werden zoals hij schrijft. Hij vernam echter dat de Klappeksters “bekende Inboorlingen zijn van vooral de Gelderse en Overijsselse landstreken”. Hij twijfelde er niet meer aan dat de Klappekster aangetroffen kon worden in de kreupelbossen van de Hollandse duinkant. Als je er maar naar zoekt; al was het maar omdat ze daar niet alleen in de zomer wel gezien konden worden en zo nu en dan werden geschoten (!).

Over broeden van de Klappekster in het werkgebied is niets bekend. Sinds eind vorige eeuw is hij als broedvogel in ons land geheel verdwenen. Tegenwoordig zijn de Klappeksters alleen nog te bewonderen als doortrekker en wintergast. In het begin van de najaarstrek worden zij vooral geteld langs de bekende trekbanen langs de kust. Dit is fraai te zien aan de hand van de verdeling van vangsten op ringstations (kaart pagina 21). Voordat de Afsluitdijk en de Flevopolders werden aangelegd liepen de trekbanen ook in belangrijke mate langs de kust van de toenmalige Zuiderzee om ter hoogte van het Gooi zuidelijk af te buigen. Nog steeds vindt een deel van de trek langs deze baan plaats.

In Vogels tussen Vecht en Eem (Jonkers et al., 1987) wordt al vermeld dat de soort in zeer klein aantal in ons werkgebied doortrekker en wintergast is, waarbij

De Klappekster in Nederlandsche Vogelen 1770-1829 van Nozeman & Sepp

het aantal waarnemingen sterk wisselt en de soort soms geheel ontbreekt. De gegevens van de Klappekster kwamen uit het archief waarnemingskaartjes van onze Vogelwerkgroep. Thans – zo’n 40 jaar later – wordt er steeds meer naar de vogels wordt gekeken. Het vastleggen van waarnemingen via waarneming.nl heeft een enorme vlucht genomen en er komen steeds meer waarnemers. In sommige jaren is het aantal waarnemingen veel en veel groter dan destijds, maar zijn de aantallen Klappeksters die een winterterritorium hebben aanmerkelijk kleiner. Gebieden waar je ‘s winters een ‘vaste’ Klappekster kon aantreffen waren de Ankeveense en Kortenhoefse Plassen, Hoorneboegse heide, Zuiderheide/Laarder Wasmeer en Tafelbergheide.

Om te bepalen of er in een winterperiode een voedselterritorium was heb ik alle waarnemingen van waarneming.nl doorgenomen. De waarnemingskaartjes uit het archief van de VWG zijn ook ingevoerd in waarneming.nl. Ik heb de indruk dat er een periode is geweest dat er nog weinig gegevens op kaartjes werden gezet. Zelf heb ik lange tijd geen waarnemingskaartjes ingevuld en pas vanaf 2011 voer ik waarnemingen in op waarneming.nl. Voor de jaren 1999 tot 2011 heb ik geput uit mijn aantekeningenboekjes. Voordat waarneming.nl ten tonele verscheen en populair werd als invoermedium was er nog geruime tijd het ‘Goois Vogelnet’. De waarnemingen daarvan zijn ook (deels of geheel?) in waarneming.nl opgenomen.

Werkgebied VWG met deelgebieden voor voedselterritoria van de Klappekster (periode 2000-2020)

De reeksen waarnemingen heb ik per deelgebied uitgesplitst en gekeken naar eerste waarnemingsdatum en laatste waarnemingsdatum. Het komt nog vrij vaak voor dat er waarnemingen in het najaar zijn en vervolgens pas weer veel later, in het prille voorjaar. In die gevallen beschouw ik dat als afzonderlijke periodes dat er een Klappekster pleisterde.

De Klappekster lijkt een eenvoudige soort om te zien, omdat deze soort doorgaans in de top van boom of struik zit. Klappeksters kunnen zich echter goed verbergen en langere tijd onzichtbaar zijn. Uit analyse van resultaten van de klappekstertellingen is berekend dat de detectiekans in het veld 53 % is (Schekkerman et al., 2015). Zo zag ik ooit op de Tafelbergheide hoe een Klappekster neerstreek op een wortel van een heidestruik. Het is dat ik de vogel wist te zitten en daardoor met de telescoop kon volgen. Ruim een uur lang zat de vogel daar tot deze opeens begon te kokhalzen en een braakbal uitspuwde. Daarna bleef hij nog zitten poetsen voordat hij na gepoept te hebben weer ging jagen. Ook onder slechte lichtomstandigheden kan het lastig zijn, vooral wanneer de vogel niet keurig hoog zit, maar half verborgen in een boom of struik. Tijdens alle jaren dat ik deze soort nu volg, gebeurt het regelmatig dat ik lang moet speuren omdat de hij zich 'verstopt' heeft, bijvoorbeeld tussen bremstruiken of laag in een Meidoorn.

Figuur 1 Aantal ingevoerde Klappekster-waarnemingen op waarneming.nl

(Bron: Waarneming.nl)

Voor de eerste jaren van de reeks 2000–2020 waren er weinig waarnemingen om een goede uitspraak te kunnen doen. Dit is goed te zien in de totale aantallen waarnemingen per jaar op waarneming.nl zoals hierboven weergegeven. Voor de jaarlijkse klappekstertellingen van waarneming.nl (sinds de winter van 2007–2008) wordt aangenomen dat bij de eerste teldatum (weekend in 2e helft van december) de Klappeksters zich in een voedselterritorium gevestigd hebben en dat ze bij de tweede teldatum (weekend in 2e helft van februari) daar nog aanwezig zijn. Nu heeft de ervaring mij geleerd dat het kan voorkomen, dat een vogel eerst een gebied bezet, om later toch naar elders te vertrekken. Omgekeerd gebeurt het ook dat een

vogel opeens later in de tijd van elders in een gebied arriveert en daar de rest van de winter een voedselterritorium bezet houdt. Ook kan een vogel tijdens de voorjaars trek plotseling opduiken en nog geruime tijd in een gebied verblijven alvorens de reis naar het noorden voort te zetten. Een mooi voorbeeld daarvan was er in de winter 2011–2012, toen op 22 oktober een Klappekster op de Tafelbergheide neerstreek en daar verbleef tot 26 maart. Die dag meldde Pieter Doorn een tweede Klappekster! De wintergast verdween diezelfde dag en de tweede vogel werd op 12 april voor de laatste keer waargenomen. Het kan ook voorkomen dat een Klappekster tijdelijk verdwijnt uit een gebied, om plotseling weer op te duiken.

*Klappekster tussen bremstruiken
Tafelbergheide, 22 november 2009 | Paul van der Poel*

*Klappekster in Meidoorn
Tafelbergheide, 6 februari 2010 | Paul van der Poel*

De criteria die ik voor het werkgebied van de VWG hanteerde zijn als volgt:

- **Zeker voedselterritorium (Z)**
meer dan 100 dagen aanwezig
- **Waarschijnlijk voedselterritorium (W)**
meer dan 100 dagen aanwezig maar vrij weinig waarnemingen
- **Pleisterend in na- of voorjaar (D)**
30 tot 100 dagen aanwezig
- **Tijdens trek enige tijd pleisterend (P)**
7 tot 30 dagen aanwezig

De resultaten van deze exercitie worden weergegeven in Tabel 1 voor zekere en waarschijnlijke voedselterritoria, en voor een deel van de tijd pleisterende Klapeksters, terwijl in Tabel 2 het totale aantal voedselterritoria in het werkgebied vermeld staan.

Tabel 1 Voedselterritoria en pleisterende Klapeksters in werkgebied VWG in de winterperioden 1999-2000 t/m 2019-2020

Gebied	99 00	00 01	01 02	02 03	03 04	04 05	05 06	06 07	07 08	08 09	09 10	10 11	11 12	12 13	13 14	14 15	15 16	16 17	17 18	18 19	19 20
1 Naardermeer en omgeving									P	D		D	Z	Z	Z	P	P	P	Z	Z	Z
2 Noordelijke heidevelden				D	D		P	Z	Z	Z	Z	D	Z					Z			Z
3 Centrale heidevelden				D			D		P	P		Z									
4 Zuiderheide, Laarder Wasmeer	Z									Z	P							D			
5 Hoorneboegse heide	2 x Z	2 x W			W	P			Z												
6 Polder Achteraf/Egelshoek					P															Z	P
7 Kortenhoefse plassen e.o.			W										P								
8 Ankeveense plassen e.o.											Z										
9 Eemmeer - Stichtse brug													P								

Tabel 2 Aantal zekere en waarschijnlijke voedselterritoria Klapeksters in werkgebied VWG in de winterperioden 1999-2000 t/m 2019-2020

	99 00	00 01	01 02	02 03	03 04	04 05	05 06	06 07	07 08	08 09	09 10	10 11	11 12	12 13	13 14	14 15	15 16	16 17	17 18	18 19	19 20
Zeker	3							1	2		2	1	2	1	1			1	1	2	2
Waarschijnlijk		2	1		1																

Maaierwerkzaamheden na twee jaren met uitbraak van Heidehaantje (inzet: Heidehaantjes) op de Tafelbergheide, 25 september 2013 | Paul van der Poel

Deelgebieden waar zekere en/of waarschijnlijke voedselterritoria voorkwamen

1. Naardermeer

Tot 'Naardermeer' worden ook de omringende gebieden gerekend, zoals de Hilversumse Bovenmeent en de Nieuwe Keverdijkse Polder (Natuurontwikkeling Naardermeer). In het verleden was het Naardermeer afgesloten voor publiek. Steeds meer van de omringende landerijen werden door Natuurmonumenten

verworven en werden voor en de Klapekster en de vogelaar interessanter. In de afgelopen 21 winterperiodes was er 6 keer een zeker voedselterritorium. In Tabel 3 staan de eerste en laatste data van waarnemingen, het aantal dagen van het voedselterritorium, het totale aantal gemelde waarnemingen en de uitsplitsing naar gebied. Gedurende 5 winterseizoenen

werden verreweg de meeste waarnemingen gedaan in de Hilversumse Bovenmeent. Tot er in 2019–2020 voor het eerst een territorium aan de rand van de Nieuwe Keverdijkse Polder kwam. Ook in de winterperiode van 2020–2021 duidt alles erop dat deze locatie weer favoriet is.

Tabel 3 Zekere voedselterritoria Klapeksters Naardermeer en omgeving per winterseizoen met eerste en laatste waarnemingsdata, het aantal dagen van het territorium, het totale aantal gemelde waarnemingen en de uitsplitsing daarvan naar gebied.

Naardermeer en omgeving	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2017-2018	2018-2019	2019-2020
Eerste datum	21-10-2011	19-10-2012	19-10-2013	22-10-2017	14-10-2018	06-11-2019
Laatste datum	05-04-2012	14-04-2013	24-03-2014	03-04-2018	06-04-2019	23-03-2020
Aantal dagen aanwezig	168	178	157	164	175	150
Totaal gemelde waarnemingen	329	164	73	66	0	150
• Aantal Hilversumse Bovenmeent	310	157	0	56	0	7
• Aantal Naardermeer	18	7	0	9	0	5
• Aantal Nieuw Keverdijkse Polder	1			1	0	138
• Aantal Hilversumse Meent - Karnemelksloot					1	

2. Noordelijke heidevelden

In 7 winterperiodes was er een voedselterritorium op de noordelijke heidevelden (Tabel 4). Voor de eerste winters van de beschouwde reeks zijn er onvoldoende gegevens en aanwijzingen voor voedselterritoria. Vanaf 2006-2007 is de Klapekster op de noordelijke heidevelden goed gemonitord. Van 2006-2007 tot en met 2011-2012 was er regelmatig een voedselterritorium met als voornaamste jachtterrein de Tafelbergheide, zoals uit Tabel 4 blijkt. In 2010-2011 was er twee keer in oktober al een Klapekster gedurende enkele dagen. Deze vogels zijn verjaagd doordat een zwervkat een leger gemaakt had onder de boom die altijd uitverkoren was door de Klapeksters. In 2011 en 2012 was er vooral op de Tafelbergheide en Blaricummerheide een explosie van de heidekever of

heidehaantje (*Lochmaea suturalis*). Deze 6 mm grote kevertjes en de larven daarvan eten van de Struikheide. In 2013 werd grootschalig gemaaid om de dode hei te verwijderen (pagina 18). In de dode heide en op de gemaaide bodem komen minder (grote) insecten en hagedissen (met name Levendbarende Hagedissen) voor, wat minder voedselaanbod voor de Klapekster betekent. Heel geleidelijk is de populatie Driehoornmestkevers op de Tafelbergheide en Blaricummerheide sterk teruggelopen. Deze winteractieve kever is een belangrijke voedselbron voor de Klapekster. Het is moeilijk in te schatten of dit samenhangt met de teruggang van het aantal Konijnen. Als voedsel voor de Driehoornmestkever en de larven daarvan zijn behalve keutels van Konijnen ook die van de schapen en de vlaaien van de daar grazende koeien geschikt. Het heideherstel kwam in 2018

pas goed op gang, toen aansluitend de droogte roet in het eten strooide. Toch was er weer een voedselterritorium in 2016-2017. Die winterperiode bestond de hoofdmoot van het voedsel van de Klapekster uit kleine zoogdieren, vooral Rosse Woelmuizen. Met een onderbreking van 30 dagen was de Klapekster aanwezig. Uit foto's, gedrag en het feit dat de vogel in 17% van mijn bezoeken zong bleek het om dezelfde vogel te gaan (Van der Poel, 2017). Doordat ik behalve de Klapekster ook altijd noteer hoeveel voedselconcurrenten aanwezig zijn, bleek dat tijdens de 30 dagen afwezigheid van de Klapekster ook de Torenavalk ontbrak (Van der Poel, 2017). In 2019 kwam er een late Klapekster aan op de Tafelbergheide, die na korte tijd de omgeving van de Vliegheide (Luchtkasteel) prefereerde. Pas kort voor vertrek zocht deze vogel de Tafelbergheide weer op.

Klapekster met prooi (mestkever), Hilversumse Bovenmeent, 2 november 2011 | Paul van der Poel

2. Noordelijke heidevelden

Tabel 4 Zekere voedselterritoria Klapeksters Noordelijke heidevelden per winterseizoen met eerste en laatste waarnemingsdata, het aantal dagen van het territorium, het totale aantal gemelde waarnemingen en de uitsplitsing daarvan naar gebied.

Noordelijke heidevelden	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2011-2012	2016-2017	2019-2020
Eerste datum	30-11-2006	08-10-2007	01-10-2008	13-10-2009	16-10-2011	04-10-2016	19-12-2019
Laatste datum	14-03-2007	08-03-2008	13-03-2009	06-04-2010	04-10-2012	28-03-2017	02-04-2020
Aantal dagen aanwezig	105	150	164	176	181	176	106
Totaal gemelde waarnemingen	62	71	62	100	234	180	134
• Tafelbergheide	61	69	51	97	228	160	33
• Huizer Eng	-	-	-	-	1	1	2
• Blaricummerheide	1	2	-	3	2	13	-
• Nieuw Bussumer- en Vliegheide	-	-	11	-	3	6	97
• Bikbergen	-	-	-	-	-	-	2

3. Centrale heidevelden en 4. Zuiderheide / Laarder Wasmere

Tabel 5 Zekere voedselterritoria Klapeksters Centrale heidevelden en Zuiderheide / Laarder Wasmere per winterseizoen met eerste en laatste waarnemingsdata, het aantal dagen van het territorium, het totale aantal gemelde waarnemingen en de uitsplitsing daarvan naar gebied.

Centrale heidevelden en Zuiderheide / Laarder Wasmere	1999-2000	2007-2008	2010-2011
Eerste datum	11-03-2000	01-01-2008	08-10-2010
Laatste datum	11-03-2000	13-04-2008	11-03-2011
Aantal dagen aanwezig	?	104	154
Totaal gemelde waarnemingen	1	9	82
Zuiderheide, Laarder Wasmere			
• Zuiderheide	1	7	15
• Zuiderheide, Blukbos	-	2	-
Centrale heidevelden	-	-	
• Bussumerheide		-	15
• Westerheide			52

5. Hoorneboegse heide / Laapersheide

Tabel 6 Zekere voedselterritoria Klapeksters Hoorneboegse heide en Laapersheide per winterseizoen met eerste en laatste waarnemingsdata, het aantal dagen van het territorium, het totale aantal gemelde waarnemingen en de uitsplitsing daarvan naar gebied.

Hoorneboegse heide	1999-2000	2000-2001	2003-2004	2007-2008
Eerste datum	27-10-1999	05-11-2000	18-12-2003	25-10-2007
Laatste datum	20-02-2000	11-03-2001	28-03-2004	23-03-2008
Aantal dagen aanwezig	117	[127]	[102]	160
Totaal gemelde waarnemingen	5	3	4	9
• Hoorneboegse heide	5	3	4	9

Laapersheide	1999-2000	2000-2001
Eerste datum	11-03-2000	31-12-2000
Laatste datum	11-03-2000	31-12-2000
Aantal dagen aanwezig	?	?
Totaal gemelde waarnemingen	1	1
• Huydecopersbos	1	1

6. Polder Achteraf / Egelshoek en 7. Ankeveense Plassen en omgeving

Het gebied van de Polder Achteraf en de Tienhovense Zodden (Oostelijke Binnenpolder) heeft veel ingrepen ondergaan die het gebied geschikter maken voor de Klapexster door openheid en toegenomen biodiversiteit. Toch kan slechts één zeker voedselterritorium vastgesteld worden. Ook voor het gebied van de Ankeveense Plassen is dat het geval, zoals in Tabel 7 vermeld. Het aantal waarnemingen is weliswaar beperkt, maar de spreiding over de maanden rechtvaardigt een territorium.

Tabel 7 Zekere voedselterritoria Klapexsters Polder Achteraf / Egelshoek per winterseizoen met eerste en laatste waarnemingsdata, het aantal dagen van het territorium, het totale aantal gemelde waarnemingen en de uitsplitsing daarvan naar gebied.

Polder Achteraf / Egelshoek	2018-2019	Ankeveense Plassen en omgeving	2009-2010
Eerste datum	17-10-2018	Eerste datum	12-12-2009
Laatste datum	21-03-2019	Laatste datum	26-03-2010
Aantal dagen aanwezig	156	Aantal dagen aanwezig	105
Totaal gemelde waarnemingen	28	Totaal gemelde waarnemingen	5
• Polder Achteraf	23	• Ankeveense Plassen	3
• Egelshoek	1	• Ankeveense Plassen - Dammerkade	2
• Tienhovens Kanaal	4		

Eerste vangst op het Vogelringstation Het Gooi

In Nederland worden al lange tijd trektellingen uitgevoerd. Na een inzinking in telactiviteiten rond de eeuwwisseling is er een enorme boost gekomen toen resultaten via internet beschikbaar kwamen (<https://www.sovon.nl/nl/content/achtergrond-trektellen>). Tezamen met telgegevens van andere landen zijn de resultaten in te zien op [trektellen.nl](https://www.trektellen.nl). Het valt te verwachten dat de aantallen Klapexsters die geteld worden zullen stijgen naarmate er meer trektelposten bijkomen. In Figuur 2 zijn de aantallen getelde Klapexsters per jaar vanaf 2000 tot 2020 weergegeven tezamen met het aantal actieve trektelposten per jaar ($\times 0,1$ om de schaal iets in verhouding te brengen). Ook zijn in deze grafiek de (lineaire) trendlijnen gestippeld weergegeven. Deze trendlijnen blijken inderdaad vrijwel parallel te lopen. In Nederland zijn ongeveer 120

Klapexsters op telposten 2000 - 2020

(Bronnen: Sovon en Trektellen)

Aantal geringde Klapexsters in de periode 2000 t/m 2020

vogelringstations actief, waar vaak ook trektellingen uitgevoerd worden. De aantallen geringde vogels worden ook op 'trektellen.nl' ingevoerd en kunnen apart worden bekeken. Vanaf 2000 zijn er 55 Klapexsters geringd, verdeeld over 12 vogelringstations.

(Bron: Trektellen)

Figuur 2 Aantal getelde Klapexsters op trektelposten en aantal trektelposten $\times 0,1$. Gestippeld de lineaire trendlijnen.

Afgelopen najaar werden vanaf 18 september de eerste Klapeksters gemeld. Op 21 en 23 oktober werd bij de Hilversumse Bovenmeent een Klapekster gemeld. Op 24 oktober kreeg ik opeens een mailtje van Hade Rijvers. Zij was die zaterdag bij het Vogelringstation Het Gooi van onze Vogelwerkgroep actief toen Rudy Schippers een Klapekster uit een net haalde.

Zij stuurde enkele foto's van de happening. Harry de Rooij ringde de Klapekster en 'showde' deze na afloop met hieronder op

de foto een inzet van het gevolg.

De volgende dag werd er een Klapekster gemeld op de Tafelbergheide. Deze vogel bleek geringd en werd prachtig gefotografeerd door Jurrien Uiterwijk (pagina 14). Op 31 oktober – de laatste dag dat de vogel gezien werd – slaagde ik er in het laatste cijfer van de ring af te lezen, het cijfer was een '0'. Dit maakt het vrijwel zeker dat het inderdaad om de Klapekster gaat die een week eerder geringd werd langs de Gooimeerkust bij Naarden.

De volgende biometrische kenmerken van de vogel werden vastgelegd:

Leeftijd	: Na 1kj (na eerste kalenderjaar)
Vleugellengte	: 116 mm
P8 (handpen 8)	: 85 mm
Staartlengte	: 117 mm
Ruiscore	: 0 (niet in de rui)
Vetscore	: 1 (weinig tot geen vet, hetgeen vaak duidt dat de vogel net gearriveerd is)
Gewicht	: 62.2 gram (is iets onder het gemiddelde gewicht)

Opmeten biometrische kenmerken Klapekster bij Vogelringstation, 24 oktober 2020 | Hade Rijvers

Klapekster 'bedankt' ringer Harry de Rooij bij Vogelringstation, 24 oktober 2020 | Hade Rijvers

Referenties

- Deuzeman, S., A. van den Berg, P. van den Akker & C. van Turnhout, 2015. Dieet, conditie en plaatstrouw van overwinterende Klapeksters; Is er een relatie met begrazing? *Limosa* 88: 2-10.
- <https://www.kb.nl/themas/boekkunst-en-geillustreerde-boeken/nederlandsche-vogelen-van-nozeman-en-sepp>
- <https://www.sovon.nl/nl/content/achtergrond-trektellen>
- <https://www.sovon.nl/nl/soort/15200>
- <https://www.trektellen.nl/>
- Jonkers, D.A., R.A. Kole & J. Taapken (red.), 1987. Vogels tussen Vecht en Eem. Hilversum: 322-323.
- Panov, E.N., 2001. The true shrikes (Laniidae) of the world: Ecology, Behavior and Evolution. ISBN 978-954-642-576-8.
- Schekkerman, H., F. Hustings, L. van den Bremer, C. Kampichler, E. van Winden, M. Broere & H. de Vries, 2015. Overwinterende Klapeksters in Nederland: telperikelen, aantallen en verspreiding. *Limosa* 88: 11-21.
- Schön, M., 1994a. Morphologische Grundlagen einiger Greifvogel-Eigenschaften des Raubwürgers (*Lanius excubitor*). *Ökologie der Vögel* 16: 1-10.
- Schön, M., 1994b. Geschlechts-, Alters- und individuelle Zeichnungsmerkmale des Raubwürgers (*Lanius excubitor*) im Vergleich mit anderen Würgen: zur Wirksamkeit von Zeichnungsmustern. *Ökologie der Vögel* 16: 11-80.
- Nozeman, C. & C. Sepp, 2014 [1770-1829]. *Nederlandsche Vogelen*. Uitgeverij Lannoo, België.
- Van der Poel, P., 2000. Fietstocht met drie klapeksters. *De Korhaan* 34(2): 43.
- Van der Poel, P., 2007. De Klapekster en enkele andere bewoners van de Tafelbergheide. *De Korhaan* 41(2): 60-61.
- Van der Poel, P., 2011. De Klapekster in ons werkgebied in de winter 2010–2011. *De Korhaan* 45(3): 113-119.
- Van der Poel, P., 2017. Klapeksteronderzoek 2016-2017 (niet gepubliceerd).